

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף כט

(בעמוד הקודם)

ת"ש. שחט חצי גרגרת ושהה בה כדי שחיטה אחרת, וגמרה, שחיטתו כשרה: לכאורה מדובר בבהמה ששחט בה חצי מהגרגרת, עשה 'שהייה', ואחר כך המשיך ושחט את הגרגרת וכן את הסימן השני. מכיון שחיתוך חצי מהגרגרת אינו מטריף את הבהמה, כשחוזר וממשיך לשחוט לאחר השהייה, אז בעצם מתחילה השחיטה, ולכן היא כשרה.

אבל אם מחצה על מחצה נחשב כמו רוב, אם כן כששחט חצי מהגרגרת זה נחשב כאילו נפסקה רוב הגרגרת, ואז הבהמה טריפה, וכשרוצה לחזור ולהמשיך לשחוט לאחר השהייה, הבהמה כבר טריפה. דח"ה: מי סברת בבהמה וכו': האם אתה סובר שהברייתא מדברת על בהמה? לא, הברייתא מדברת על עוף. ובעוף מספיק לשחוט רק סימן אחד. ולכן ממה נפשך השחיטה כשרה. אם מחצה על מחצה כרוב, אם כן הוא שחט את רוב הגרגרת וזו שחיטה כהלכה. ואם מחצה על מחצה אינו כרוב, אם כן הוא לא עשה כלום, כי השחיטה עדיין לא התחילה ויש כאן גרגרת חתוכה, ואחר כך כשממשיך ושוחט, הוא עושה אז את השחיטה.

ת"ש. 'הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו, שחיטתו כשרה'. ואי אמרת מחצה על מחצה כרוב טרפה הויא! כי אם רוב הקנה פגום, העוף טריפה. דח"ה: אמר רבא שאני לענין טרפה דבעינן רוב הנראה לעינים: כלומר צריך רוב ניכר. אבל לענין שחיטה מספיק חצי.

אמר ליה אביי: האם לא כל שכן הוא? כי אם בטריפה שיש מקומות שהיא מטריפה אפילו במשהו (כגון נקב בושט או בריאה), בכל אופן במקום שצריך רוב (כגון בניקב הקנה או בחוט השדרה) צריך רוב הניכר לעיניים. אם כן שחיטה שרק ברוב חיתוך של הסימן היא כשרה, לא כל שכן שצריך רוב הנראה לעינים בשחיטה!?

אלא זכולי עלמא: אלא באמת לגבי שחיטה לכו"ע מחצה על מחצה אינו כרוב. והמחלוקת של רב ורב כהנא נאמרה לענין הקרבת קרבן פסח בטומאה. יש דין שאם רוב הציבור טמאים, מקריבים את הפסח בטומאה ולא עושים פסח שני, אבל אם מיעוט מהציבור טמאים הם נדחים לפסח שני. ואם היו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאים, לדעת רב מחצה על מחצה כרוב, ולכן גם הטמאים עושים פסח ראשון. (אמנם מכיון שיש כאן חצי חצי, הטמאים עושים פסח לעצמם והטהורים עושים פסח לעצמם. מה שאין כן אם היו רוב טמאים, כולם עושים בטומאה). ולדעת רב כהנא מחצה על מחצה אינו כרוב, והטמאים נדחים לפסח שני.

והתם מאי טעמא דרב? אם מחצה על מחצה אינו כרוב, מדוע רק בפסח הוא כן נחשב כרוב? תשובה: **דכתיב "איש איש כי יהיה טמא לנפש" איש נדחה ואין ציבור נדחין.**

למדנו במשנה - רוב אחד בעוף:

קושיא: **תנינא חדא זימנא רובו של אחד כמוהו!** כבר אמרה המשנה בתחילה שרוב של סימן נחשב כמו כל הסימן, ומדוע היא חוזרת על כך שוב?

אמר רב הושעיא: פעם אחת נצרכת כדי ללמד שרוב סימן נחשב ככל הסימן בחולין, ופעם אחת נצרכת ללמד זאת על שחיטת קודשים. וצריך את שתיהן. כי אם היה כתוב רק בחולין, היינו אומרים שדוקא שם מספיק לשחוט רוב סימן משום שהוא לא צריך את הדם. אבל בקרבנות שהוא צריך את הדם כדי לזרוק על המזבח, לא יספיק לשחוט רוב סימן וצריך לשחוט את כל הסימן. ולכן כתוב גם בקודשים. ואם היה כתוב רק בקודשים, היינו אומרים שדוקא שם צריך לשחוט את הרוב הסימן בגלל שהוא צריך את הדם. אבל בחולין מספיק לשחוט אפילו רק חצי סימן! קמ"ל שגם בחולין צריך לשחוט רוב.

שאלה: **הי בחולין והי בקדשים?** איזו פעם מדברת על חולין ואיזו על קודשים?

< אמר רב כהנא: מסתבר שהרישא מדברת על חולין והסיפא על קודשים. ומה ההוכחה? מכך שהמשנה ברישא אומרת "השוחט אחד בעוף ... ורובו של אחד כמוהו". אם היא מדברת על קודשים, הרי בקרבן עוף לא עושים שחיטה אלא מליקה, והיתה צריכה לכתוב "המולק"! אלא בהכרח שהרישא מדברת בחולין.

קושיא: אלא מאי סיפא בקדשים, 'שחיטתו כשרה' מליקתו כשרה מיבעי ליה! ואם הסיפא מדברת בקודשים עדיין קשה, מדוע כתוב "רוב אחד בעוף ורוב שניים בבהמה שחיטתו כשרה" היה צריך להיות כתוב "מליקתו כשרה"!

תירוץ: הא לא קשיא: בגלל שהתנא סיים בבהמה הוא המשיך ודיבר על שחיטה שמתאימה לבהמה. אבל ברישא שהוא התחיל בעוף, אם היה מדובר בקודשים הוא היה צריך להתחיל במליקה ולא בשחיטה.

< רב שימי בר אשי אמר - רישא בחולין מהנא: כי ברישא כתוב "השוחט אחד בעוף" ואם מדובר בקודשים הרי יש קרבן 'עולת העוף' שצריך מליקה בשני הסימנים! אלא בהכרח שמדובר בחולין.

קושיא: אלא מאי סיפא בקדשים וכו': והרי בסיפא כתוב 'רוב אחד בעוף', אך כאמור יש קרבן עולת העוף שצריך מליקת שני סימנים! **תירוץ:** מאי 'רוב אחד'? רוב כל אחד ואחד. ובדין הוא וכו': ובעיקרון היה צריך לכתוב 'רוב שנים' אבל מכיון שיש קרבן חטאת העוף שמספיק לו מליקה של סימן אחד, לכן התנא לא רצה לכתוב כמה סימנים מולקים, אלא כתב באופן כללי 'רוב כל אחד ואחד' לפי סוג הקרבן שלו.

< רב פפא אמר רישא - בחולין מהנא: כי ברישא יש את המחלוקת בין רבי יהודה לרבנן האם צריך לשחוט את הורידין. אם תאמר שהרישא מדברת בחולין, הדבר מובן. אבל אם מדובר בקודשים לא מובן מדוע רבנן חולקים על רבי יהודה? הרי כל שחיטת הקרבן נצרכת בשביל זריקת הדם, ובשביל כך חייבים לשחוט את הורידין!

< רב אשי אמר - סיפא בקדשים מהנא: כי במשנה הבאה שהיא הסיפא של המשנה שלנו, כתוב שהשוחט שני ראשי בהמה בבת אחת שחיטתו כשרה. ומשמע שדוקא 'השוחט' בדיעבד שחיטתו כשרה אבל אין לעשות כן לכתחלה. אם תאמר שמדובר בקודשים מובן מדע לא עושים כן לכתחילה, על פי הברייתא שהביא רב יוסף.

נאמר "לְרַצְנְכֶם תִּזְכְּחֶהוּ". מ"תזבח" לומדים שלא יהיו שני אנשים שוחטים קרבן אחד, ומ"תזבחהו" לומדים שלא יהא אדם אחד שוחט שני קרבנות ביחד. וביאר רב

כהנא את הלימודים הללו, כי הכתיב בתורה הוא "תזבחהו" והקרי הוא "תזבחהו", ולכן דורשים א. כמו הכתיב, "תזבחהו" תזבח אתה בלבד. ב. כמו הקרי, ודורשים את המילה "תזבחהו" = "תזבח הוא" כלומר רק קרבן אחד. עד כאן הברייתא.

כל זה טוב אם הסיפא של משנתנו מדברת בקודשים. אבל אם הסיפא של המשנה מדברת בחולין, לא מובן מדוע אסור לשחוט לכתחילה שני ראשי בהמה כאחד? אלא מוכח שהסיפא מדברת בקודשים.

< ואף רשב"ל סבר רישא בחולין וסיפא בקדשים. דאמר רשב"ל - מאחר ששנינו 'רובו של אחד כמוהו' למה שנינו 'רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה'? זו השאלה של הגמרא למעלה.

וריש לקיש מתרץ - בגלל שלמדנו במסכת יומא 'הביאו לו את התמיד קרצו ומירק אחר שחיטתו על ידו' כלומר הביאו לכהן גדול ביום הכיפורים את קרבן התמיד והוא 'קרצו' - חתך בצווארו של הקרבן רוב שני סימנים, שבכך השחיטה כשרה, וכהן אחר גומר את השחיטה. לפי שקבלת הדם ביוה"כ כשירה רק בכהן גדול, ועליו למהר ולקבל את הדם.

אומר ריש לקיש - יכול הייתי לחשוב שאם לא מירק כהן אחר את השחיטה, יהא הקרבן פסול, כי אולי בקודשים לא מספיק לשחוט רוב סימן וצריך לשחוט את כל הסימן. לכך שנינו כאן 'רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה'.

הגמרא חוזרת לדברי ריש לקיש ומבארת אותם:

אמר מר - יכול לא מירק יהא פסול. קושיא: אם כן הויא ליה עבודה באחר, ותניא 'כל עבודת יוה"כ אינן כשרות אלא בו': איך ניתן להעלות על הדעת שאם כהן אחר לא גמר את השחיטה היא פסולה? הרי אם כן השחיטה בכל מקרה פסולה, כי היא צריכה להעשות רק על ידי הכהן גדול, והוא הרי עושה רק רוב שחיטה.

תירוץ: הכי קאמר: ריש לקיש התכוון שאולי השחיטה פסולה מדרבנן אם לא שחט את כל הסימנים. לכך שנינו 'רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה'. **קושיא: ומאחר דאפילו פסולא דרבנן ליכא, למה לי למרק? תירוץ: מצוה למרק.**

אמר ר"ש בן לקיש משום לוי סבא וכו': נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש האם 'אינה לשחיטה אלא בסוף', כלומר שהשחיטה נקראת 'שחיטה' רק בסופה, או 'ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף', כלומר שכל מעשה השחיטה נקרא 'שחיטה', ולקמן יבואר מה הנפקא מינה.

אמר רבא: כולם מודים שאם גוי שחט סימן אחד וישראל שחט סימן אחד שהשחיטה פסולה, וגם הסובר 'אינה לשחיטה אלא בסוף' מודה שהיא פסולה למרות שאת סוף השחיטה עשה ישראל, כיון שהבהמה נטרפה בשחיטת הסימן הראשון ששחט הגוי, והרי זה כאילו נחתך הסימן הראשון על ידי קוץ שהיא נטרפת בכך, ולא מועיל מה שאח"כ ישראל שוחט את הסימן השני.

בעולת העוף נמי: עולת העוף מליקתה בשני סימנים, והיא נעשית למעלה מחוט הסיקרא שבמזבח, חטאת העוף מליקתה בסימן אחד, והיא נעשית למטה מחוט הסיקרא. אומר רבא שעולת העוף שמליקתה בשני סימנים, אם מלק סימן אחד למטה מחוט הסיקרא וסימן אחד למעלה, לדעת כולם פסולה, וגם הסובר 'אינה לשחיטה אלא בסוף' מודה שהיא פסולה, ואנו לא אומרים שמליקת הסימן הראשון שמלק למטה אינה 'מליקה', לפי שחטאת העוף נמלקת בסימן אחד בלבד, ונמצא שהוא עשה בעולת העוף מעשה חטאת העוף, שהרי חטאת העוף נמלקת למטה בסימן אחד, ולכן מעשה המליקה שעשה למטה הוא מעשה חשוב למרות שלגבי עולת העוף סוף המליקה היא רק לאחר שגומר למלוק את הסימן השני.

לא נחלקו: כל מחלוקתם של רבי יוחנן וריש לקיש היא כגון ששחט בעולת העוף סימן אחד מחוץ לעזרה וסימן אחד בפנים, לסובר 'ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף' חייב על שחיטת קדשים בחוץ, כיון שגם שחיטת סימן אחד שעשה בחוץ נחשבת לשחיטה, אבל לסובר 'אינה לשחיטה אלא בסוף' פטור, לפי שאת שחיטת הסימן השני עשה בתוך העזרה. [למרות שעוף קדשים נמלק ולא נשחט, אבל לגבי חיוב שחיטת קדשים בחוץ הוא חייב רק אם שחטו בחוץ ולא אם מלקו].

א"ל רבה בר שמי לרבא, 'מר' לא אמר כך! ו'מר' הוא רב יוסף, וכך אמר רב יוסף: אם שחט (בעולת העוף) סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים, גם הסובר 'אינה לשחיטה אלא בסוף' מודה שחייב, שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ,

כלומר שחטאת העוף שמליקתה בסימן אחד, אם שחט בה סימן אחד בחוץ חייב, ולכן אם עשה כן בעולת העוף הרי זה מעשה חשוב וחייב.

לא נחלקו: כלומר ולדעת רב יוסף כל מחלוקתם היא כגון ששחט בקרבן מיעוט סימנים בחוץ וגמר את שחיטת רוב הסימנים בפנים, לסובר 'ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף' חייב, כיון שגם מיעוט הסימנים ששחט בחוץ נחשב ל'שחיטה', ולסובר 'אינה לשחיטה אלא בסוף' פטור, כיון שרק סוף השחיטה ששחט בפנים נחשבת ל'שחיטה'.

כעת הגמ' מקשה על רבי יוחנן הסובר 'ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף':

קושיא: **מתיב רבי זירא:** למדנו במשנה במס' פרה - כל העוסקים בעבודת פרה אדומה באחת מכל עבודותיה, בין באמצע ובין בהתחלה ובין בסוף, נטמאים ומטמאים את הבגדים שעליהם, וכן פוסלים אותה עם תוך כדי שעסקו בה עסקו במלאכה אחרת. אירע בה פסול בשחיטתה כגון שהתנבלה, אותם שעסקו בה בין לפני שנפסלה ובין לאחר שנפסלה אינם מטמאים את הבגדים שעליהם, כיון שהתברר שלא היתה כאן עבודה בפרה אדומה שהרי נפסלה. אבל אם נפסלה לאחר שחיטתה, כגון שהתעסק בדבר אחר בזמן שעסק בהזאת דמה כנגד פתח ההיכל, אותם שעסקו בה לפני שנפסלה מטמאים בגדים, ואתם שעסקו בה לאחר שנפסלה אינם מטמאים בגדים.

עד כאן המשנה שם. כעת הגמ' מבארת את הקושיא.

ואי אמרת 'ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף', א"כ שהמשנה שם תחלק בשחיטה עצמה, שאם אירע בה פסול במהלך השחיטה, הדבר תלוי, שאם התעסק בה בתחילת השחיטה לפני שנפסלה הרי הוא מטמא בגדים, ואם התעסק בה לאחר שנפסלה אינו מטמא בגדים, ומכך שהמשנה לא חילקה כך, משמע ש'אינה לשחיטה אלא בסוף'.

תירוץ: **אמר רבא:** אם היא נפסלה במהלך שחיטתה התברר למפרע שלא היתה כאן שחיטה כלל, ובמקרה כזה לא דיבר רבי יוחנן.

אמר רבא: אם קשה לי מהמשנה שם, זה מה שקשה לי: לסובר 'אינה לשחיטה אלא בסוף' שהמשנה תחלק אפילו בפרה אדומה שלא נפסלה, כגון ששחטו אותה

שני אנשים, שהראשון לא נטמא כיון שעשה רק את תחילת השחיטה ואין זה נחשב ששחט, ואילו השני כן נטמא כיון שהוא סיים את השחיטה.

אמר רב יוסף לרבא, אין לך להקשות ממקרה בו שני אנשים שוחטים זבח אחד, שהרי אסור לעשות כן, וכפי שלמדנו למדנו בכרייתא - נאמר בתורה "וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחֶהוּ", "תזבחוהו" משמעותו 'תזבח הוא' דהיינו 'תזבח אותו', מ'תזבח' לומדים שלא יהיו שני אנשים שוחטים זבח אחד, ומ'תזבחהו' לומדים שלא יהא אדם אחד שוחט שני זבחים בבת אחת, ואמר רב כהנא שלמרות שהמילה מנוקדת "תִּזְבְּחֶהוּ" בלשון רבים, אבל הכתיבה (ללא ניקוד) היא "תזבחהו" בלשון יחיד, ומכאן שלא יהיו שני אנשים שוחטים זבח אחד.